

Záchrana kresťanstva roku 1683, I. časť – Turci prichádzajú

Dr. Štefan Zlatoš

7. apríla 2022 ✚ *História*

Zdroj: picryl.com

Článok vyšiel pôvodne v časopise Kultúra 9/1933, do elektronickej podoby bol spracovaný Dominikánskou knižnicou, pre zverejnenie na stránke christianitas.sk bol čiastočne upravený redakciou Christianitas.sk.

Turecká hrozba

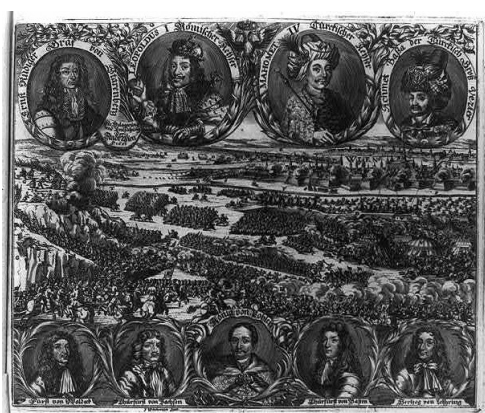
Na budúci rok pripadne 340. výročie oslobodenia mesta Viedeň spod tureckého obliehania v roku 1683. Toto jubileum dotýka sa i nás Slovákov, lebo oslobodenie Viedne znamenalo i našu záchranu pred tureckou inváziou. Vysloveným plánom Kara Mustafu Pašu, vodcu tureckého vojska, bolo zaujať Viedeň, takže potom kraje severného Uhorska boli by mu bez väčšej námahy tiež za korisť padli. Na rade teda bolo severné Slovanstvo, aby sa dostalo do poroby polmesiaca, keďže naši južní slovanskí súkmeňovci už od dávnejších storočí stonali pod jeho neznesiteľným jarmom.

Poľsko, dostanúc sa do bezprostredného susedstva s Osmanskou ríšou na území, kadial' sa tiahnu hranice terajšieho Rumunska, už od niekoľko desaťročí viedlo ťažký krutý boj s Turkom. Za Žigmunda III. (Wasu) už sa odohrala prvá krutá poľsko-turecká vojna, ktorá sa skončila víťaznou bitkou Poliakov pri pevnosti Chotin (Kamenec Podolský) roku 1672. Za panovania kráľa Michala Wiśniowieckého (1669 – 1673), Poľsko zasa sa dostalo do sporu s Osmanskou ríšou – tentokrát muselo odstúpiť značnú časť územia Turkovi. Porážku po istú mieru neskôr odstránil hajtman Ján Sobieski víťazstvom pri pevnosti Chotin roku 1673. V nasledujúcom roku Ján Sobieski stane sa poľským kráľom (1674 – 1696). Čo mohlo byť prirodzenejšou túžbou tohto smelého a udatného panovníka, ako oslobodiť svoju vlasť od nepriateľa.

Francúzsko-turecké spojenectvo

No vec mala svoje veľké diplomatické ťažkosti. V Európe vládne diktát francúzskeho kráľa Ľudovíta XIV., ktorý všetko využil, aby narušil tzv. európsku rovnováhu. Na jednej strane rozdvojenej Európy teda stálo Francúzsko so svojim mocnárom Ľudovítom XIV. (1643 – 1715). Programom a životným cieľom sebavedomého Ľudovíta XIV. bolo povýšiť svoje mocnárstvo na prvé miesto medzi európskymi štátmi. V ceste mu stáli Habsburgovci a preto patrilo prirodzene do programu Ľudovíta XIV. zničenie cisára Leopolda (1658 – 1705). Pre uskutočnenie tohto cieľa hľadal pomoc vo východných krajoch Európy. Túto časť Európy však zaujal Turek.

Keďže francúzsky kráľ hľadal spojníkov za každých okolností, tak nadviazal styky aj s *Veľkou portou*. Hoci francúzski králi nosili titul Najkresťanskejšieho kráľa, Ľudovít XIV. predsa udržoval trvalé priateľstvo s osmanským Turkom, ktorého priamo vyzýval na útok proti ríši Habsburgovcov, pričom i sám ustavične viedol vojnu, alebo aspoň stále ohrozoval nemeckú ríšu svojimi okupáciami na západných hraniciach územia Habsburgovcov. Na východe Európy najmä Poľsko a jeho kráľ Sobieski patrili dlhý čas do počtu jeho klientov.

Dobová rytina zobrazujúca hlavných aktérov Bitky pri Viedni

zdroj: picryl.com

Peniaze, všemožné sľuby a výhlady na vojenskú pomoc Francúzska, paradoxne na prípad poľsko-tureckej vojny, mali svoj účinok. Peniazmi Ľudovít XIV., keď bolo treba, nešetril. Tak podporoval celé roky aj povstalcov z Horného Uhorska, zoskupených okolo Tököliho, ktorého pohyb našiel značnú oporu i v Jánovi Sobieskom, kým finančné prostriedky zaobstarával Bethune, vyslanec Ľudovítov v Poľsku. Prvé jadro vojska Tököliho bolo naverbované v Poľsku za spomenutej výdatnej finančnej pomoci Ľudovíta XIV.

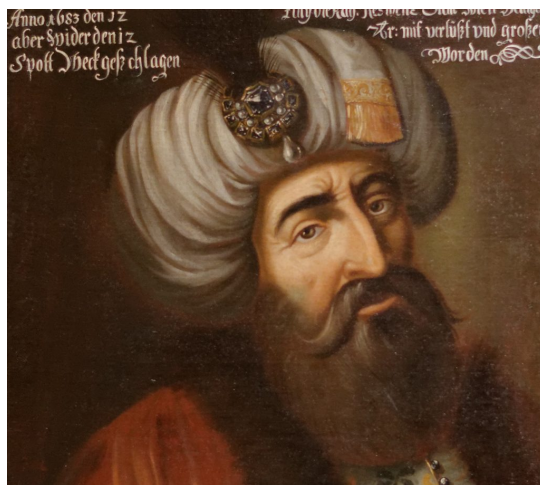
Svätá stolica a protiturecká liga

Oproti tejto politike stála snaha pápežského dvora za panovania Innocenta XI. (1676 – 1689). Od svojho nastúpenia na pápežský trón, otec kresťanstva bez odpočinku na tom pracoval, aby kresťanských panovníkov, menovite Ľudovíta XIV. a cisára Leopolda k mieru priviedol, aby títo potom spojené svoje vojenské sily obrátili proti odvekému nepriateľovi kresťanstva, proti Turkovi. Pápež mal na mysli v tomto ohľade, veľkolepé plány. Sníval už o tom, že spoločnou akciou možno by bolo Turka vytlačiť z Európy. Pomocou svojich nunciov na tomto diele neúnavne pracoval. Akoby inštinktívne vycítil hroziace nebezpečenstvo, ktoré kresťanstvu v tom čase zo strany Turkov hrozilo.

Neľutoval žiadnej finančnej obety, len aby sa spoločná ofenzívna akcia proti Turkom čím skôr začala. Chce vytvoriť akúsi „protitureckú ligu“, pre ktorú získať mienil hlavne Francúzsko, Španielsko, ktoré mali najmä loďstvom napomáhať akcii, kým pozemné vojenské sily z ríše Habsburgovcov a Poľska na suchu napadnú obávanú veľmoc pohanských moslimov.

Ľudovít XIV. nepriznal sa otvorene, ako sa protiví jeho plánom snaha pápežova, no, tým opatrnejšie a usilovnejšie pracoval na tom, aby Sobieski nevstúpil do žiadneho spolku s Leopoldom. Tak prešli roky, plné zmarených pokusov pápežskej diplomacie o utvorenie protitureckej ligy v kresťanskej Európe.

Obrana proti Turkom bola by pritom bývala na mieste! Veď oddaľovaním vojenskej akcie, nebezpečenstvo len väčšmi rástlo. Turecko dostalo výbojného, krutého a ctibažného vojvodu, po smrti veľkého vezíra Ahmeda Pašu Köprülü, ktorého miesto zaujal odvážny a smelý Kara Mustafa Paša. Túžbou tohto divokého muža bolo dostať sa do stredu Svätej rímskej ríše na západ, kam cesta viedla len cez Viedeň. Roky sa zapodieval tým plánom, aby splnil to, čo sa výbojným jeho predkom dovtedy nepodarilo. Keď ho francúzsky dvor ubezpečil o svojej neutralite, rozhodol sa pre útok proti Viedni.

Kara Mustafa Paša

zdroj: wikimedia commons

Neúnavnej pracovitosti pápežovej a jeho nunciov vo Viedni a vo Varšave, podarilo sa konečne dosiahnuť, že Poľsko a viedenský cisársky dvor uzavreli dohodu na spoločnú obranu proti Turkom. Stalo sa to v najvyššom čase, lebo v ten istý deň (17/18. apríla 1683), keď sa na poľskom sneme v noci z Bielej soboty na Veľkú noc konečne rozhodlo o poľsko-rakúskom vojenskom spolku, pohlo sa i turecké vojsko z Adrianopolu, smerom na západ. Denne ozývala sa modlitba celého tábora až do večera, za blaho a šťastie sultána. Začiatkom mája dorazilo početné turecké vojsko do Belehradu.

Kara Mustafa Paša pred Viedňou

Počet vojska tureckého obyčajne odhaduje sa na 300 000 mužov, kým cisársky splnomocnenec v Carihrade, Giovanni Battista Caprara, ktorý vojsko toto ako zajatec sprevádzal, počíta ho asi na 160 000. Iní zasa ešte menší počet udávajú (90 – 100 000).

Cisár Leopold oproti tomuto, na vtedajšie pomery ohromnému kolosu, nevedel sprvu postaviť viac než 30 000 ľudí, ktorých viedol cisárov švager Karol Lotrinský. Pôvodne zamýšľaná ofenzívna vojna kresťanského

vojska musela byť odložená, ba čoskoro nedalo sa už pomýšľať ani na úspešnú defenzívu, keďže Tököli práve v tom čase otvorene prešiel na stranu tureckú. Cez Stoličný Belehrad (Szekeszfehérvár) nezadržiateľne vnikali turecké čaty na západ, takže začiatkom júla už boli pod Rábom (Győr). Cisárskemu vojsku hrozilo nebezpečenstvo, že bude odrezané od Viedne a tak vodca nútený bol nariadiť ústup.

Delostrelectvo poslal na ľavý breh Dunaja, a sám s jazdou uberal sa k Viedni. Turci však neostali pod Rábom, ale obišli ho, aby s dobýjaním bezvýznamnej pevnosti čas nestrácali a tak sa mohlo stať, že takmer v stopách cisárskeho vojska dostavili sa pod Viedeň. 7. júla tatárske prieskumné čaty napadli ochranný voj ustupujúceho cisárskeho vojska pri Carnunte.

Pri správe o tej veľkej blízkosti Turka pri Viedni v meste nastal najväčší strach. Doterajšia dôvera v obranu mesta klesala: utekal každý, kto len vedel. Odišiel i dvor a zástupcovia cudzích štátov pri cisárskom dvore.

Kara Mustafa Paša prešiel popod Ráb dňa 8. júla, útokom zaujal hrady Altenburg a Hainburg, kde kresťanskú posádku dorúbali a zásoby potravín spálili. Všade vystupoval k nebu dym a plamene, kdekoľvek postupovalo turecké vojsko. Pred Viedňou Kara Mustafa Paša spomalil tempo pochodu, lebo musel vyčkať na muníciu a delostrelectvo. Tak dostali obrancovia mesta šesť vzácnych dní, ktoré potom všemožne aj využili. Obranu mesta viedol Ernest Rüdiger von Starhemberg, ktorý sa na túto úlohu najlepšie hodil.

Grof Ernst von Starhemberg, obranca Viedne

zdroj: picryl.com

Obklúčenie

Za horúceho letného dňa 12. júla, ukázali sa prvé turecké predvoje pred cisárskym mestom, páliac všetko pred sebou. V tej poslednej chvíli odhodlal sa aj Starhemberg uskutočniť poslednú prípravu na obranu: dal zapáliť všetky predmestia Viedne, aby neslúžili za ochranu nepriateľovi. 14. júla započalo sa už obliehanie mesta: kruh uzavreli pri Dunaji, na východnej strane pri St. Marx, pokračoval cez Gumpendorf, Ottakring, Währing, Döbling až po Nussdorf, zase pri Dunaji. 25.000 stanov bolo rozostavených na tomto polkruhu, z ktorých denne ozývala sa na večer, pre obliehaných v meste až príšerným dojmom pôsobiaca, modlitba k

Alahovi a na počesť proroka Mohameda. 16. júla odstránená bola cisárska jazda z terajšieho Leopoldstadtu, zo severnej strany mesta za dunajským kanálom, takže obklúčenie mesta bolo týmto už ukončené.

Na obranu mesta zanechal tam cisársky vojvodca okolo 10 000 mužov, ku ktorým sa dobrovoľne pripojilo veľké množstvo z občanov, remeselníkov a študentov. Títo poslední pomáhali hlavne na opevňovaní hradieb. Vedľa Starhemberga veľké zásluhy získal si pri obrane skúsený muž Gašpar Zdenko z Kaplirsu, a potom mešťanosta Ján Andrej Liebenberg. Na poli charitatívnom veľké zásluhy mal biskup z Viedenského Nového Mesta, Leopold Kolonič, ktorý za mladi ako maltézsky rytier bojoval na Candii (Kréta) proti Turkom. Kolonič dobrovoľne sa pripojil k obrancom mesta a práve svojím vystupovaním značne pozdvihoval odhodlanosť obrancov, keď sa ujímal opustených, najmä ranených vojakov, potom vdov a sirôt.

dokončenie v II. časti

Článok vyšiel pôvodne v časopise Kultúra 9/1933, do elektronickej podoby bol spracovaný Dominikánskou knižnicou, pre zverejnenie na stránke christianitas.sk bol čiastočne upravený redakciou Christianitas.sk.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/zachrana-krestanstva-roku-1683-i-cast-turci-prichadzaju/>